

Lätt om odling

Nr 8 • Odla potatis

Praktiskt taget alla fritidsodlare sätter potatis i större eller mindre utsträckning. Potatis är vår viktigaste basföda. Därför ägnar vi en hel broschyr åt potatisodling.

På senare år har det kommit många nya sorter som alternativ till de gamla välkända. De nya sorterna har större motståndskraft mot sjukdomar än de gamla. Var alltid noga med att välja en bra sort.

Köp sättpotatis

Det är svårt att lagra sättpotatis från det ena året till det andra. Därför måste de flesta köpa sin sättpotatis. Köp då kontrollerat frisk, statsplomberad sättpotatis. Frisk sättpotatis är nämligen den första försättningen för en lyckad odling.

Du kan inte säkert se att sättpotatisen är frisk, men den kontrollerade potatisen har provodlats i laboratorium innan den godkännts. Det är förbjudet att sälja annat än kontrollerad, certifierad sättpotatis.

Om du använder egen sättpotatis, gör inte det för länge. Byt till ny, frisk potatis åtminstone vart tredje år. Man kan nämligen få virusangrepp på potatisen genom smitta som överförs av bladlöss.

Köp sättpotatis i god tid på våren så att du får den sort du vill ha. Många bra sorter brukar ta slut fort.

Välja sort

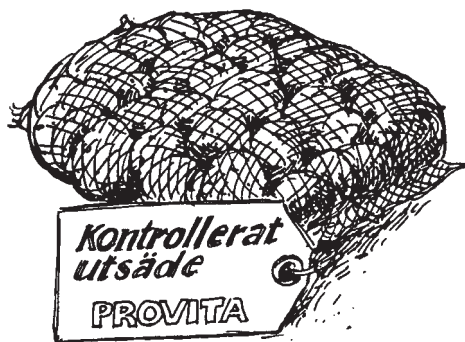
Du ska givetvis odla sorter som du tycker om. De hittills mest odlade potatissorterna är de tidiga **Early Puritan** och **Ulster Chieftain** samt vintersor-

terna **Bintje**, **King Edward** och **Magnum Bonum**. I Mälardalen odlas mycket **Evergood** (Vit Drottning) och i Norrland **Mandelpotatis**. Dessa sorter är dock alla mottagliga för de flesta potatissjukdomar.

Idag finns det flera betydligt mer motståndskraftiga sorter att välja mellan för fritidsodlare. **Frieslander**, **Minerva**, **Rocket** och **Sprint** är tidiga bra sorter.

Cultra, **Folva**, **Ukama** och **Valor** är medeltidiga.

Bra höst-vintersorter är bl a **Appell**, **Asterix**, **Bellona**, **Herta**, **Ofelia**, **Ovatio**

Text: Lars-Erik Läck
Teckningar: Han Veltman

Se till att sättpotatisen du köper har kontrolletikett.

Utgiven av

Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar

Åsögatan 149 • 116 32 Stockholm • Tel. 08-556 930 80

e-post: kansli@koloni.org • hemsida: www.koloni.org

och **Sabina**. Samtliga är exempelvis motståndskraftiga mot potatiskräfta och nematoder.

Förgro sättpotatis

Om du lägger potatisen att förgro i ljus och vid ungefär +15° så växer knubbiga, gröna groddar fram. Förgrodd sättpotatis börjar växa direkt när du satt den i jorden. Du vinner flera veckor i tid och kan börja skörda tidigare. Därför är det särskilt bra att förgro den tidiga potatisen.

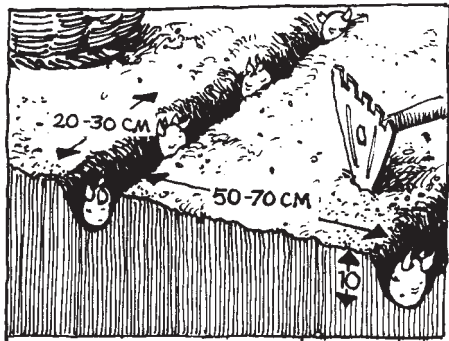
För riktigt tidig skörd kan du förodla sättpotatisen i 10–12 cm stora krukor inomhus och sedan odla den i bänk eller under plasttunnel. Värmen driver på så att det växer fort. Plasten eller fönstret skyddar mot enstaka nattfroster.

Lätt jord bäst

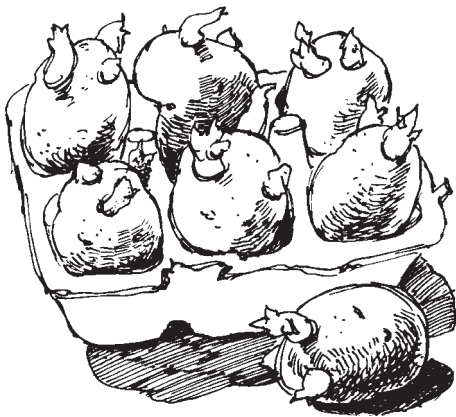
Liksom de flesta andra rotsaker trivs potatis bäst i lätt, sandhaltig eller mullhaltig jord. Det går visserligen att odla potatis på lerjord, men odlingsresultatet blir inte lika bra.

Jordens pH-värde bör ligga kring 6, helst inte högre, eftersom kalkrik jord ökar risken för angrepp av skorv.

Jorden bör vara allsidigt gödslad, gärna med välbrunnen stallgödsel, ca 30 kg/100 m². Gödsla inte för mycket. För mycket kväve i potatislandet ger vattniga knölar med sämre smak. Potatis som gödslats kraftigt med kväve är också sämre att lagra.

Lagom djup och radavstånd.

Förgrodd sättpotatis med korta knubbiga groddar.

För att undvika sjukdomsangrepp är det viktigt att byta växtplats ofta. Helst ska det dröja 3–4 år efter en potatiskultur innan du odlar potatis igen på samma ställe.

Dags att sätta

Potatis sätts i rader med 50–70 cm radavstånd. Sätt potatisarna 5–8 cm under jordytan och med 20 cm avstånd i raden om knölnarna är små, 25–30 cm om de är stora.

Mycket stora potatisar kan delas, men då bör de få ligga och torka några dagar efter delningen innan de sätts. Varje del måste ha minst ett "öga" där grodden kan växa ut.

Tidig potatis odlas gärna lite tätare än sen potatis som brukar ge större skörd per planta.

Vänta tills jorden blivit varm innan du sätter potatis. Den börjar inte växa förrän temperaturen i jorden nått 7–8 grader. Om du sätter för tidigt och sättpotatisen blir liggande utan att växa, ökar risken för sjukdomsangrepp.

Var rädd om groddarna när du sätter förgrodd sättpotatis. Bryts de av är allt arbete med förgroning förgäves.

I en liten odling kan du sätta knölna en och en med planteringsspade sedan du markerat raden med en lina. Sätter du mycket så gör fåror med kupplög eller årder.

Tre månader normalt

Det tar normalt tre månader från sättnings till första skörd. Den tiden kan förkortas på olika sätt, t ex genom att du förgror sättpotatisen eller odlar under glas, plast eller fiberduk.

Efter sättningen håller du efter ogräset genom att luckra. Drar det ihop sig till nattfrost sedan blasten kommit upp måste du skydda den. Lägga gamla tidningar, mattor, säckväv eller fiberduk över, så att inte bladen fryser. För det mesta brukar det bara vara fråga om en eller högst ett par frostnätter på vår och försommar.

När blasten blivit 15–20 cm hög är det dags att kupa, dvs att lägga upp en sträng jord på ömse sidor om raderna. Det kan göras med kupplog eller med en vanlig hacka. Kupningen är nödvändig eftersom potatisarna måste ha ett rejält jordtäck. Kommer solljuset åt dem blir de gröna och får för hög halt av det giftiga ämnet **solanin**. Helt eller delvis gröna potatisar är oätliga och bör kastas.

Kupa mot torka och ogräs

Ibland måste du kupa på nytt, särskilt om jorden är lätt och sandig. Då händer det lätt att jorden rasar ned, särskilt efter kraftigt regn.

Om det blir långvarig torka under sommaren är det också bra att kupa en extra gång. Jorden luckras då och avdunstningen minskar. Kupningen håller också ogräset i schack.

Regnar det inte på länge kan det också bli nödvändigt att vattna för att skörden ska bli bra. Just när potatisen börjar blomma brukar en rejäl vattnings göra mest nytta (alla sorter blommar inte).

Skörd

Du kan skörda tidig potatis utan att ta upp hela stånden. Måka försiktigt undan den uppkupade jorden och skatta stånden på de största potatisarna. Lägga sedan tillbaka jorden och låt de mindre knölna fortsätta att växa. Men ta inte den tidiga potatisen alltför tidigt – den kan innehålla solanin som kan ge magbesvär.

Slå gärna av blasten på vinterpotatisen tidigt på hösten medan den fortfarande är grön. Risken för brunröteangrepp minskar då. Men låt potatisen stå kvar i jorden ytterligare någon månad så att den mognar av och får tjockare skal. Då klarar den vinterlagringens påfrestningar bättre. När du skördar, se då till att potatisarna som ska vinterlagras inte kommer i kontakt med blasten.

Kupning – den viktigaste åtgärden under sommaren.

Sjukdomar

Kräfta, nematoder, bladmögel, brunröta och skorv är de vanligaste potatis-sjukdomarna.

Det du själv kan göra för att minska risken för sjukdomsangrepp är dels **att använda frisk sättpotatis** och dels **att byta odlingsplats** varje år. Var försiktig med att byta redskap, t ex plogar och jordfräsar med andra. De flesta potatis-sjukdomar sprids med jorden.

Om enstaka plantor smittas av bladmögel under sommaren så skär av bladen på just de plantorna. Blir det stora angrepp av bladmögel bör all blast slås av och brännas.

Skorvangrepp på potatis är vanligast under torra och varma somrar. Då kan ordentlig bevattning hindra angreppen.

Lagring

Potatis ska alltid hanteras varsamt så att inte skalet skadas. Innan du vinterlagrar potatis ska alla skadade och sjukdomsangripna knölar sorteras bort.

Lagringen ska ske i mörker och helst inte alltför torrt. En jordkällare är idealisk. Lagom temperatur är 5–7 plus-dagar. Det får inte bli kallare än +4 grader. Då inträffar en förändring i smaken – den blir sötaktig.

Slå eller klipp av vinterpotatisens blast på hösten.

Utgiven av

Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar

Åsögatan 149 • 116 32 Stockholm • Tel. 08-556 930 80

e-post: kansli@koloni.org • hemsida: www.koloni.org